

10. Рожков Ю.Г. Термінологія ветеринарної медицини: когнітивний аспект. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія*. 2018. № 32(1). С. 203–205.
11. Рожков Ю. Г. Труднощі перекладу ветеринарної лексики з англійської на українську мову (на матеріалі довідників з анатомії свійських тварин). *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія*. 2019. № 41(1). С. 137–140.
12. Словник іншомовних слів. URL: <https://www.jnsm.com.ua/cgi-bin/u/book/sis.pl?Article=17955&action=show> (дата звернення 04.04.2022)
13. Black's Veterinary Dictionary. Ed. G.P. West. 14th edition with 220 illustrations. London : Adam & Charles Black. 1982. 902 p.
14. Merriam-Webster Dictionary. Available at: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/term> (дата звернення 04.04.2022)
15. Saunders Comprehensive Veterinary Dictionary. Ed. D.C. Blood. 3rd edition. Saunders Ltd. 2006: 2184 p.

УДК 811.112.2+81`38+82-92

DOI <https://doi.org/10.32782/2617-3921.2023.23.106-113>

Ірина Пянковська,
кандидат філологічних наук, доцент,
докторант Інституту філології,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
<https://orcid.org/0000-0002-0818-644>
м. Київ, Україна

Мовне зловживання в німецькомовному політичному медіатексті

Linguistic abuse in German-language political media text

Анотація. Статтю присвячено аналізу способів мовного зловживання в мас-медіа на прикладі медіатекстів німецькомовних онлайн-видань. Дослідження має міждисциплінарний характер та базується на засадах політичної лінгвістики, медіалінгвістики, стилістичної семантики та медіаекології. У ході роботи використано метод спостереження, описовий метод, метод суцільної вибірки, функціональний підхід, семантико-стилістичний та контекстуальний аналіз. Зазначено, що персуазивна функція є однією з основних під час використання політичної мови в мас-медіа і має на меті впливати на конструювання та поширення ідеологій та формування світогляду. Політична лексика є одним із дієвих засобів мовного впливу й автори медіаповідомлень несуть відповідальність за публічне викори-

стання мови. Мовне зловживання є поширеним явищем у німецькомовному медіапросторі. Це підтверджує аналіз емпіричного матеріалу з німецькомовних медіатекстів, основою якого слугувала типологія способів мовного зловживання в медіа Х. Пьотткера: поширене використання суперлативів та гіперболізованих виразів; використання певних лексичних засобів з метою концептуального приховування неадекватності та відповідальності за зміст повідомлення; евфемістичний добір слів задля згладжування реальної ситуації та приховування негативних наслідків; стереотипність і шаблонність публічного мовлення шляхом повторюваного використання дієслів з префіксом *be-* на зразок *behandeln*. Проаналізовані способи мовного зловживання є прикладом негативного і дезінтеграційного впливу на читачів, які суперечать принципам медіаетики та медіаекології. Критичний аналіз мовного зловживання в мас-медіа сприятиме оптимізації мовних засобів впливу та регулюванню медіаекологічної комунікації.

Ключові слова: політичний медіатекст, мовний вплив, мовне зловживання, політична лексика, лексико-стилістичний засіб, медіаекологія.

Summary. *The article analyses the ways of language abuse in the mass media on the example of media texts of German-language online publications. The research is interdisciplinary and based on the principles of political linguistics, media linguistics, stylistic semantics and media ecology. In the study the observation method, descriptive method, continuous sampling method, functional approach, semantic-stylistic and contextual analysis were used. It is noted that the persuasive function is one of the main ones in the use of political language in the media and aims to influence the construction and dissemination of ideologies and the formation of worldview. Political vocabulary is one of the most effective means of linguistic influence, and the authors of media messages are responsible for the public use of language. Language abuse is a common phenomenon in the German-speaking media space. This is confirmed by the analysis of empirical material from German-language media texts, based on H. Pöttker's typology of language abuse in the media: widespread use of superlatives and exaggerated expressions; use of certain lexical means to conceptually conceal inadequacy and responsibility for the content of the message; euphemistic choice of words to smooth out the real situation and conceal negative consequences; stereotypical and patterned public speech through the repeated use of the same words; «inhumane Akkusativ» - the systematic use of verbs with the prefix *be-*, such as *behandeln*. The analysed methods of language abuse are examples of negative and disintegrating effects on readers that contradict the principles of media ethics and media ecology. A critical analysis of language abuse in the media will help to optimise linguistic means of influence and regulate media ecological communication.*

Key words: *political media text, language influence, language abuse, political vocabulary, lexical and stylistic means, media ecology.*

Вступ. Політичне використання мови пов'язане не стільки з відповідною професійною діяльністю користувачів мови, скільки з певними способами мовлення, які охоплюють публічну комунікацію

про політику як в суспільстві, так і в засобах масової інформації. Тісний взаємозв'язок між мовою і політикою підтверджує також той факт, що політична система існує виключно в контексті спілкування і що це відбувається значною мірою через мову [6, с. 48]. Поширеною є думка, що мова є найважливішим інструментом політичної дії, оскільки з її допомогою готують, легітимізують та обговорюють всі суспільно-політичні процеси і явища [5].

Вивчення політичної комунікації в німецькомовному середовищі є однією з нагальних тем міждисциплінарних досліджень, які інтегрують політологічний, соціологічний, філософський, риторичний підходи, а також знання у галузі теорії мовної комунікації, дискурсології, лінгвістики тексту тощо. Науковий аналіз мови націонал-соціалізму у ФРН наприкінці 1950-х років став поштовхом для виокремлення політичної лінгвістики як галузі мовознавства, спрямованої «на дослідження мовних засобів політичної сфери спілкування, політичної комунікації й маніпулювання, взаємодії мови, ідеології та влади» [1, с. 469]. Одним із завдань політичної лінгвістики є критичний аналіз політичної комунікації сучасності, який поширений зокрема в німецькомовному просторі і здійснюється на лексико-семантичному (ключові слова, метафори, політичні евфемізми) та прагматичному рівнях (аналіз мовленнєвих актів та пресупозиційний аналіз) [3]. Зокрема особливості і функції німецької мови в політичній сфері досліджували А. Буркхард, Х. Гіртт, Х. Хаузендорф та інші. Так само взаємозумовленим є співвідношення політичної системи і мас-медіа: політичні події є першочерговими у медіаконтенті, який, в свою чергу, може мати вплив на подальші політичні процеси в суспільстві [12, с. 22]. Таким чином, політична медіамова є однією з основних сфер політичної комунікації, має свої специфічні особливості, а отже, потребує окремих лінгвістичних розвідок. Окремі аспекти функціонування німецької мови в політичних медіатекстах висвітлено в працях Ш. Хабшайда, М. Клемма, Н.А. Россбах. Зважаючи на той факт, що медіамова в сучасному світі, по-перше, має неабиякий вплив на реципієнтів, а по-друге, розвивається дуже стрімко, то актуальним є лінгвістичний аналіз цих мовних процесів. Метою пропонованої статті є аналіз мовних засобів зловживання в німецькомовних політичних медіатекстах. Матеріалом дослідження слугували медіатексти сучасних німецьких, австрійських і швейцарських онлайн-видань.

Методологія та методи дослідження. Дослідження здійснюється на перетині медіалінгвістики, політичної лінгвістики та стилістичної семантики. Методологічне підґрунтя наукової розвідки становлять принципи медіаекології, основними завданнями якої є

виявлення та вивчення проблем медіа-комунікації та пошук шляхів оптимізації взаємодії суспільства і мас-медіа. Під час аналізу мовного матеріалу задіяно метод спостереження, описовий метод, метод суцільної вибірки, функціональний підхід, семантико-стилістичний та контекстуальний аналіз.

Виклад основного матеріалу дослідження. Елементарною ознакою політичної мови є насамперед її специфічна цілеспрямованість у формі спонукальної, інтегративної та регулятивної функцій. Найважливішою функцією є персуазивна, тобто намагання мовними засобами вплинути на думку та ставлення адресатів і викликати довіру до висловлювання [5]. У цьому контексті політичні сили в Німеччині так чи інакше мають вплив на мас-медіа, навіть якщо цей політичний контроль є непрямим. Хоча німецькі засоби масової інформації існують у демократичному суспільстві, вони рідко відображають реальність неупереджено та об'єктивно. На додаток медіа-джерела як специфічні та самостійні системи мають власні інтереси й наміри, які також відбиваються в публікаціях. Використання мови зумовлене відповідними інтересами політиків, журналістів і редакторів газет і таким чином впливає на конструювання та поширення ідеологій і картини світу [12, с. 26]. Мова в політиці означає перш за все мовну дію, яка, в свою чергу, має певні функції та наслідки. Наприклад, вираз *Rücktritt erklären*, висловлений президентом, не лише виконує функцію повідомлення, а й передбачає безпосередні дії [4].

Для реалізації функції мовного впливу використовують певні лінгвістичні засоби, зокрема політичну лексику, різні типи політичного тексту та різноманітні формати взаємодії. Поза контекстом політичний вокабуляр важко відрізнити від повсякденної мови чи іншої фахової лексики. Лише в певному контексті такі слова як *Klimawandel*, *Atomkraft* або *Stuttgart 21* стають політично значущими, оскільки факти, на які вони посилаються, є предметом суперечливих дебатів у публічно-політичній комунікації [5]. Журналісти відіграють визначальну роль у цьому процесі, оскільки здійснюють чималий вплив на формування суспільної моралі й етики, а отже несуть політичну відповідальність щодо публічного використання мови і мають дотримуватися певних мовно-етичних принципів. Якщо в публічному просторі висловлюються суперечливі або провокативні погляди, вони з часом укріплюються і стають загальноприйнятими. Натомість, якщо в мас-медіа висловлюються кращі альтернативи, то така мовна політика принаймні стримує динаміку негуманної або недемократичної взаємодії в суспільстві [16, с. 336].

Під мовним зловживанням у мас-медіа розуміємо незбалансоване, негативне або неправильне чи неточне використання понять чи позначень, коли автори приховують інформацію з певною метою,

перебільшують або перекручують факти задля досягнення політичних цілей. Подібні способи мовного впливу порушують етичні та моральні норми, а також принципи медіаекології [13], які постулюють відповідальні дії в медіапросторі, які сприятимуть гуманізації суспільства. Х. Пьотткер виокремлює п'ять основних способів мовного зловживання в медіа, які прямо чи опосередковано відображають соціальні явища та процеси:

1. Поширене використання суперлативів, на зразок *unvorstellbar*, *zahllos*, *katastrophal*, *beispiellos*, *grauenhaft*, *dramatisch*, *welt-*, які занадто гіперболізують описувані події, що призводить до їх скептичного та недовірливого сприйняття. Цей прийом характерний насамперед для стилю пропаганди, коли для сильнішого враження і переконання використовується перебільшення обраних фактів замість вичерпної інформації та перевірених аргументів. Реципієнт у такому контексті не сприймається як серйозна, розсудлива особистість, а розглядається як об'єкт впливу [16, с. 338-339]. Таке стилістичне використання суперлативів є характерним і для сучасної німецькомовної преси, наприклад: *Der Streit und das Ringen um die Macht in der SPÖ lassen Wählerschaft und Medienkonsumenten vielfach ratlos zurück* [2]; *Bersets Generalsekretariat sagt auf Anfrage vom Blick, dass die Einflechtung der Altersvorsorge 2020 im Parlament schon chancenlos gewesen sei, „aber das EFD kann es nochmals versuchen“* [9]; *Esken lehnte eine weitere Erhöhung des Renteneintrittsalters kategorisch ab* [15]; *Nach Prognosen des Finanzministeriums droht von Anfang Juni an ein beispielloser Zahlungsausfall der Regierung* [7].

Розповсюдженим є також використання гіперболізованих виразів на зразок *Totschlagargument* [10] (так охарактеризовано аргумент Федеральної радиці ВДП Швейцарії Карін Келлер-Саттер щодо необхідності зміни мінімального податку); *der direkte Weg in die Altersarmut* [15] (так голова СДП Німеччини Саскія Ескен критикує подальше підвищення пенсійного віку в країні); *die letzte Hoffnung auf eine gute wirtschaftliche Zukunft rauben* [8] (висловлювання опозиційного політика Вольфганга Штефінгера про новий закон про опалення в Німеччині); *Die Kliniken machten teils horrende Verluste* [14] (такої думки міністр охорони здоров'я Німеччини Карл Лаутербах про ситуацію в медичних закладах). Надмірна драматизація подій через використання таких прикметників та перебільшень не посилює емоційність впливу на читачів, а справляє прямо протилежне враження, оскільки стає буденною або викликає сумніви щодо достовірності цих фактів.

2. Концептуальне приховування неадекватності та відповідальності за зміст повідомлення здійснюється шляхом використання низки лексичних засобів на зразок *Akzeptanz*, *Aufschwung*,

Entwicklung, Herausforderung, Lage, Maßnahmen, Situation, Voraussetzung, Probleme lösen, profilieren, unverzichtbar, unabdingbar замість конкретної інформації (*schlechte Konjunktur, steigende Arbeitslosigkeit – Lage / Entwicklung; das Wirtschaftswachstum zunimmt, die Arbeitslosigkeit sinkt – Aufschwung / Durchbruch / Trendwende*) [16, с. 341–343]. Подібні приклади мовного зловживання є актуальними для сучасних медіатекстів, наприклад: *Dabei gehe es um „Klärung und Durchsetzung“* [2]; *ein Papier mit Empfehlungen für ein späteres Renteneintrittsalter* [15]; *Begründet wird der Zuwachs von der Bundesregierung damit, dass immer mehr Aufgaben hinzukämen* [8]; *Es gibt sehr viele Zahlen und sehr viele Power-Point-Folien* [14].

3. Евфемістичний добір слів задля згладжування реальної ситуації, приховування негативних наслідків [16, с. 344]. Особливо показовими прикладами є лексичні одиниці, які визначаються під час німецької щорічної громадської акції «Unwort des Jahres», метою якої є привернення уваги до публічних форм використання мови і тим самим сприяння мовній свідомості та мовній чутливості суспільства. Протягом року громадяни надсилають слова, які порушують принципи гуманності, демократії, дискримінують окремі соціальні групи, применшують важливість фактів, вводять в оману тощо. Компетентне журі розглядає й обговорює всі надіслані пропозиції і обирає слова, які викликали найбільшу критику в суспільстві [18]. За результатами 2022 року одним з таких слів стало *Sozialtourismus*, яке використовується на позначення українських громадян, які шукають прихистку від війни. Журі розглядає таке використання слова як дискримінацію тих людей, які тікають від війни та шукають захисту в Німеччині. Підступність слововживання полягає в тому, що основне слово *Tourism* означає добровільну подорож заради задоволення та відпочинку. Модифікатор *social* зводить значення імміграції до бажання отримати користь від німецької соціальної системи та ставить втечу від війни та пошук захисту на другий план. Ще одним словосполученням, яке було критично сприйняте німецьким суспільством, стало *defensive Architektur*, яке використовують для позначення форми будівництва, спрямованої проти конкретних незахищених груп людей (переважно бездомних) у громадських місцях. Журі критикує антигуманний метод будівництва, який націлений витіснити маргіналізовані групи населення з громадського простору. З-поміж інших слів, які були критично сприйняті суспільством і журі, варто зазначити *militärische Spezialoperation* на позначення агресивної війни Росії проти України, яке використовує російський уряд, що ввести в оману не тільки своїх співвітчизників, але й увесь світ [11].

4. Стереотипність і шаблонність публічного мовлення, яка виявляється в повторюваному використанні одних і тих фраз та призводить до одноманітності текстових повідомлень, зниження їхньої якості і як наслідок читачі втрачають інтерес до повідомлюваного [16, с. 346], наприклад у коментарі речника генсека ООН А. Гутерреша Стефана Дюжаррика стосовно захисту екоактивістів: *Protestierende hätten in „entscheidenden Momenten maßgeblich dazu beigetragen, Regierungen und Wirtschaftsführer dazu zu bewegen, viel mehr zu tun“... Ohne sie wären die weltweiten Klimaziele bereits außer Reichweite. Guterres' Sprecher gab aber auch zu bedenken, dass Regierungen trotz des Grundrechts auf friedliche Demonstrationen natürlich die Verantwortung hätten, Gesetze durchzusetzen und die Sicherheit zu gewährleisten* [17].

5. «Негуманний Аккусатив» – так називають систематичне використання дієслів з префіксом *be-* на зразок *behandeln, beherrschen, bekleiden, beliefern, beschützen, bestellen, betreuen*, які граматично позначають дію спрямовану на об'єкт, що називає особу, яка не є активним учасником подій. Більш доцільним буде використання синонімічних дієслів, як от *gegenüber j-m handeln, j-m etwas liefern, j-m treu sein, j-m helfen* [16, с. 348]. Наприклад: *Luxemburg wurde aber auch übel beschimpft und sexistisch beleidigt, und zwar von (gemäßigt) linker wie rechter Seite* [2]; *Künftig sollen Kliniken vorrangig für das Vorhalten bestimmter Leistungen bezahlt werden und nicht, wie bisher, pro Patient* [14].

Висновки. Проникнення мас-медіа в усі сфери життя людей суттєво збільшило вплив медіамови не лише на суспільну свідомість, а й на політичні процеси у певному лінгвосередовищі. Такий стан речей посилює відповідальність авторів медіатекстів за зміст повідомлень та вимагає ретельного добору мовних засобів. Способи мовного зловживання в німецькомовному медіапросторі, наведені в статті, є прикладом негативного і дезінтеграційного впливу на читачів, які суперечать принципам медіаетики та медіаекології. Критичний аналіз мовного зловживання в мас-медіа сприятиме оптимізації мовних засобів впливу та регулюванню медіаекологічної комунікації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава : Довкілля-К, 2006. 716 с.
2. Brickner I., Pohl R. Der Machtkampf in der SPÖ und seine historischen Vorläufer. *Der Standard*. 26. Mai 2023. URL: <https://www.derstandard.at/story/3000000128955/der-machtkampf-in-der-sp214-und-seine-historischen-vorl228ufer> (Anwendungsdatum: 26.05.2023).

3. Burkhardt A. Politische Sprache: Grundbegriffe und Analysemethoden. *Die deutsche Literatur* / Hrsg. von der Gesellschaft für Germanistik der Kansai-Universität Osaka. Vol. 45. N. 2. 2001. S. 1–32.
4. Girth H. Einstieg: Sprache und Politik. URL: <https://www.bpb.de/themen/parteien/sprache-und-politik/42678/einstieg-sprache-und-politik/> (Anwendungsdatum: 26.05.2023).
5. Girth H. Politische Sprache / *Handwörterbuch des politischen Systems der Bundesrepublik Deutschland*. Hrsg. von U. Andersen, W. Wichard. 8., aktual. Aufl. Heidelberg: Springer VS, 2021. URL: <https://www.bpb.de/kurzknapp/lexika/handwoerterbuch-politisches-system/511475/politische-sprache> (Anwendungsdatum: 26.05.2023).
6. Hausendorf H. Politikersprache. Zur Politisierung von Kommunikation am Beispiel der Auseinandersetzung um gentechnikrechtliche Genehmigungsverfahren / *Sprachhandeln und Medienstrukturen in der politischen Kommunikation*. Hrsg. von St. Habscheid, M. Klemm. Berlin, Boston: Max Niemeyer Verlag, 2007. S. 45–62.
7. Im Schuldenstreit soll sich eine baldige Einigung abzeichnen. *Süddeutsche Zeitung*. 26.05.2023. URL: <https://www.sueddeutsche.de/politik/usa-schuldenstreit-biden-loesung-einigung-1.5882331> (Anwendungsdatum: 26.05.2023).
8. Ismar G., Roßmann R. Mehr als 30 000 Stellen, darunter 1710 neue Beamte. *Süddeutsche Zeitung*. 25.05.2023. URL: <https://www.sueddeutsche.de/politik/bundesregierung-personal-beamte-neueinstellungen-1.5881425> (Anwendungsdatum: 26.05.2023).
9. KKS präsentiert neuen AHV-Sparplan – Bersets Departement reagiert spöttisch. *Watson*. 26.05.2023. URL: <https://www.watson.ch/schweiz/gesellschaft%20&%20politik/844526546-keller-sutter-hat-einen-neuen-ahv-sparplan> (Anwendungsdatum: 26.05.2023).
10. Lynch E. OECD-Mindeststeuer: Karin Keller-Sutter soll etwas verschwiegen haben. *Watson*. 25.05.2023. URL: <https://www.watson.ch/schweiz/oecd-mindeststeuer/966791481-oecd-mindeststeuer-karin-keller-sutter-soll-etwas-verschwiegen-haben> (Anwendungsdatum: 26.05.2023).
11. Pressemitteilung: Wahl des 32. „Unwort des Jahres“. URL: https://www.unwortdesjahres.net/wp-content/uploads/2023/01/Pressemitteilung_Unwort_2022_Januar_2023_Version_final.pdf (Anwendungsdatum: 20.05.2023).
12. Roßbach N. A. Die Sprache in Überschriften und Zwischenüberschriften deutscher Tageszeitungen. Ein Vergleich zwischen einer konservativen und einer linksliberalen Zeitung. Freie wissenschaftliche Arbeit zur Erlangung des Grades Master of Arts (M. A.) an der Philosophischen Fakultät der Universität Potsdam. 2016. 152 S.
13. Rothe K. Medienökologie – Zu einer Ethik des Mediengebrauchs. *Zeitschrift für Medienwissenschaft*. Heft 14: Medienökologien, Jg. 8. № 1. 2016. S. 46–57. DOI: <https://doi.org/10.25969/mediarep/1714>.
14. Slavik A. Wie Lauterbach seine Reform der Krankenhäuser durchsetzen will. *Süddeutsche Zeitung*. 25.05.2023. URL: <https://www.sueddeutsche.de/politik/lauterbach-reform-krankenhaeuser-bundeslaender-1.5881442> (Anwendungsdatum: 26.05.2023).
15. SPD-Chefin Esken wirft CDU „Kampfansage an die Rentner“ vor. *Spiegel*. 26.05.2023. URL: <https://www.spiegel.de/politik/deutschland/rente-saskia->

- esken-wirft-cdu-kampfansage-an-die-rentner-vor-a-0e28c416-82c9-4f92-92a3-ee96c02a5c16 (Anwendungsdatum: 26.05.2023).
16. Stilistik für Journalisten / Kurz J., Müller D., Pötschke J., Pöttker H., Gehr M. Wiesbaden: Springer Fachmedien GmbH, 2010. 369 S.
 17. Uno nach deutscher Razzia: Klimaaktivisten müssen geschützt werden. Der Standard. 26. Mai 2023. URL: <https://www.derstandard.at/story/3000000134905/uno-nach-deutscher-razzia-klimaaktivisten-muessen-geschuetzt-werden?ref=rec> (Anwendungsdatum: 26.05.2023).
 18. Unwort des Jahres. Kriterien und Auswahlverfahren. URL: <https://www.unwortdesjahres.net/unwort/kriterien-und-auswahlverfahren/> (Anwendungsdatum: 26.05.2023).

UDC 81'255:81'367.625.41

DOI <https://doi.org/10.32782/2617-3921.2023.23.114-122>

Myroslava Slyvka,

Candidate of Philological Sciences,

Associate Professor of English Philology Department,

Uzhhorod National University

<https://orcid.org/0000-0002-8673-7147>

Uzhhorod, Ukraine

Tetiana Madjara,

Graduate student of the Department of English Philology,

Uzhhorod National University

Uzhhorod, Ukraine

Ways of translating infinitive sentences

Способи перекладу інфінітивних речень

Summary. *Modern translation studies are characterized by increased attention to research on grammatical aspects of translation activity. Due to the general interest of modern linguistics to the study of semantic and functional aspects of grammatical phenomena, the problem of non-finite verb forms, including the infinitive, attracts growing attention of researchers in the sphere of linguistics. This article aims at identifying the problem of translating the infinitive sentences into English on the example of the the original novels “Recreations” («Рекреації») and “The Moscoviad” («Московіада») by Yuri Andrukhovych and their translation into English by Mark Pavlyshyn and Vitaly Chernetsky, respectively. The object of the study is infinitive sentences. The subject of the*